

El foment del català entre els professionals del món del dret: un nou impuls al català a la justícia

ROSA LIZANDRA I CRESPI
Departament de Justícia
Generalitat de Catalunya

1 Introducció: la situació del català a l'Administració de justícia

La justícia és un dels sectors de la nostra societat on més difícil és canviar uns usos lingüístics que són majoritàriament en castellà. Certament, s'ha avançat molt en determinats aspectes (traducció de normativa, disponibilitat de més recursos lingüístics, millor coneixement del català per part del personal que treballa als jutjats, etc.), però és innegable que el català a la justícia continua estant en clara inferioritat respecte al castellà.

Si analitzem breument les causes que expliquen aquest desequilibri, veiem que la situació és complexa i respon a motius ben diferents:

a) *Procedència forana del funcionariat.* Una part considerable del personal de l'Administració de justícia és de fora de Catalunya. L'estructura estatal dels cossos i el fet que saber català no sigui un requisit per treballar a Catalunya permet l'arribada constant de personal forani, sense cap coneixement de l'idioma, cosa que genera una provisionalitat excessiva del personal de les oficines perquè molts funcionaris destinats a la comunitat autònoma se'n van al cap d'uns quants anys per apropar-se o anar a treballar a la seva comunitat. Aquesta mobilitat dificulta enormement les actuacions de normalització ja que en molts casos ens podem trobar un jutjat en què, havent assolit un ús considerable del català, torna a emprar habitualment el castellà per algun canvi en el seu personal (especialment per canvis de jutge, de magistrat o de secretari).

b) *Poc coneixement del català.* Com a conseqüència directa i lògica del fet que part del personal que treballa a l'Administració de justícia sigui de fora de Catalunya, el desconeixement de la llengua del funcionariat (especialment jutges, secretaris judicials i fiscals) és un altre element

que dificulta que el català es pugui utilitzar de manera habitual a les oficines judicials. La no exigència dels coneixements de català per accedir a la justícia fa que una part del funcionariat que hi presta serveis no estigui preparat per atendre el ciutadà en català. No obstant això, també cal tenir en compte que el desconeixement del català sovint no és un motiu real per no treballar en català, ja que la majoria del personal ha accedit als cursos de català o de llenguatge jurídic que es fan als jutjats. De fet, segons l'estudi *Usos lingüístics a l'Administració de justícia*, dut a terme per l'Idescat l'any 2008, la pràctica totalitat del personal judicial (al voltant del 99 %) té els coneixements adequats per entendre l'usuari oralment en català i llegir documentació en català. Pel que fa a les habilitats actives (respondre oralment i per escrit), en canvi, només el 80,6 % manifesta que pot escriure en català, tot i que el 91,7 % té els coneixements de català adequats per respondre oralment en català. D'acord amb aquestes dades, doncs, sembla evident que el desconeixement de la llengua catalana no justifica el poc ús que se'n fa.

c) *Persistència de la inèrcia diglòssica dels operadors jurí-dics*. A l'Administració de justícia s'ha creat una inèrcia, difícil de canviar, que consisteix en el fet que els operadors jurí-dics i, per tant, tots els que treballen en relació amb l'Administració de justícia, malgrat que en les seves activitats no professionals facin servir el català, tenen consciència que en la seva tasca professional han d'actuar en castellà i, en conseqüència, no utilitzen el català en els seus escrits ni mostren cap interès a sol·licitar-ne l'ús durant el procés.

d) *Material de treball en castellà*. La major part del material de treball dels operadors jurí-dics (manuals, codis anotats, monografies, etc.) estan redactats en llengua castellana, la qual cosa incideix de manera negativa en el procés de normalització lingüística perquè els operadors no poden disposar de les eines de treball en català, però també perquè no permet que els professionals de l'àmbit jurí-dic i el personal judicial es conscienciïn que la justícia també pot ser en català.

e) *Marc juridicolingüístic advers*. La regulació del règim lingüístic de l'àmbit judicial que estableix l'article 231 de la Llei orgànica del poder judicial atorga una evident preferència al castellà respecte al català. D'acord amb aquest article, l'ús del català que en fa el funcionariat és merament potestatiu mentre cap part n'al·legui indefensió. El castellà, en canvi, és l'idioma considerat com a habitual a l'Administració de justícia. A més, es nega qualsevol efecte extraterritorial en els documents redactats en català que constin a les actuacions judicials i hagin de tenir efectes fora de la comunitat autònoma. Així, el fet que aquesta documentació s'hagi de traduir al castellà inhibeix els agents jurí-dics de l'ús del català.

Amb tot això, i atès que a l'Administració de justícia no hi ha un criteri lingüístic establert, qui determina

la llengua que s'utilitza en la documentació judicial és el jutge o el secretari. D'aquesta manera, els usos lingüístics estan condicionats a la voluntat del personal que treballa en una oficina.

2 Noves actuacions per fomentar el català en l'àmbit de l'Administració de justícia i dels professionals del món del dret

2.1 Administració de justícia

Abans d'analitzar les actuacions que el Departament de Justícia duu a terme en els col·legis professionals, cal recordar que, en el marc de l'Administració de justícia, el Departament de Justícia ja fa temps que promou diferents actuacions per facilitar l'ús del català a jutges, secretaris, fiscals, metges forenses i a la resta de personal de l'Administració de justícia, i per remoure o minimitzar els obstacles que impedeixen que el català es pugui utilitzar amb normalitat. En aquest sentit, s'està duent a terme aquesta tasca mitjançant els dinamitzadors lingüístics, que s'ocupen de la formació en català, de donar l'assessorament lingüístic al personal i de fomentar-ne l'ús en les actuacions orals i escrites.

Totes aquestes actuacions van encaminades a fer del català una llengua d'ús normal en aquesta Administració, però també, de manera molt rellevant, a garantir el dret dels ciutadans i, per consegüent, dels professionals, a utilitzar el català en la documentació. Per aquest motiu, es té una cura especial per garantir al justiciable que les incidències del procés (que les altres parts siguin d'altres llocs de l'Estat, que les actuacions hagin de tenir efecte fora del domini lingüístic del català) no interfereixin en el seu dret. Així doncs, l'Administració assumeix les traduccions necessàries i vetlla per evitar situacions que puguin qüestionar el dret a expressar-se en la pròpia llengua i a ser-hi correspost.

2.2 Els acords de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i els col·legis professionals

Amb la voluntat de potenciar l'ús i el coneixement del català entre els professionals que es relacionen amb la justícia, la Generalitat de Catalunya ha subscrit uns convenis de col·laboració entre els col·legis professionals d'advocats, procuradors, registradors i notaris. Aquests acords desenvolupen el marc normatiu que regula l'Estatut d'autonomia de Catalunya, que en l'article 50 estableix que «els poders públics han de protegir el català en tots els àmbits i sectors i n'han de fomentar l'ús, la difusió i el coneixement». Així mateix, respon a la necessitat de donar, de manera concertada, un nou impuls a la normalització lingüística en el sector de la justícia.

Així, doncs, la Generalitat de Catalunya, conscient del fet que un dels sectors de la justícia on menys s'havia incidit per promoure l'ús del català era el de l'advocacia, va signar, inicialment, juntament amb la Secretaria de Política Lingüística, un acord amb el Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya, el 29 de desembre de 2008. En el marc d'aquest acord amb els advocats, el Departament de Justícia els va oferir el següent:

- cursos de català i de llenguatge jurídic
- un traductor automàtic de documents
- el Pla de qualitat lingüística adreçat a advocats
- recursos lingüístics en línia
- cursos d'oratoría en català.

Amb posterioritat es van signar acords successius amb tres col·lectius jurídics més: els procuradors, els registradors de la propietat i els notaris.

Tots els acords subscrits amb aquests col·lectius s'han renovat per donar continuïtat a les accions empreses i seguir impulsant conjuntament el coneixement i l'ús del català en aquest àmbit. En termes generals, aquests acords responen a tres grans objectius:

- a) Millorar la competència lingüística dels professionals.
- b) Facilitar l'ús del català en la documentació i proveir-los de recursos lingüístics i jurídics en línia.
- c) Sensibilitzar els professionals en l'ús del català.

Aquests objectius es concreten en un seguit d'accions:

- Cursos de català i de llenguatge jurídic perquè tinguin un millor coneixement de la llengua i adquireixin més seguretat en l'ús del llenguatge jurídic.
- Participació en el programa «Voluntariat per la llengua» per tal que els professionals que ja tenen coneixements de català tinguin un espai on practicar-lo oralment.
- Assessorament i formació en recursos lingüístics i jurídics en línia.
- Assessorament en redacció i correcció de documents jurídics. Aquesta actuació respon a un doble objectiu: d'una banda, promoure que els professionals que habitualment no treballen en català l'incorporin en els seus documents i, d'altra banda, millorar la qualitat dels textos que ja es produeixen en català.
- Accés lliure i gratuït a un traductor automàtic de documents castellà-català i català-castellà per a advocats i procuradors.
- Difusió de la terminologia jurídica en català.
- Traducció de la legislació estatal en versió catalana i de formularis en català (base de legislació en català LexCat).
- Execució del Pla de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats.
- Execució de mesures de sensibilització i foment del català. El professional ha de percebre que l'ús del català no pot comportar cap perjudici per al ciu-

tadà: ni dilacions indegudes ni càrregues econòmiques addicionals.

- Acolliment lingüístic a professionals de fora de Catalunya.

El Pla de qualitat lingüística

El Pla de qualitat lingüística, previst en l'acord amb el Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya, és una de les principals actuacions que es duen a terme en el marc dels acords de col·laboració subscrits entre la Generalitat de Catalunya i els col·legis professionals.

Aquest Pla té com a objectiu proporcionar als advocats recursos lingüístics i jurídics que els facin competents en l'ús del català i els ajudin a estandaritzar la producció documental en llengua catalana. S'ofereix als advocats dels despatxos professionals que ja treballen en català per tal que consolidin aquest ús i millorin la qualitat dels textos que produeixen, però també als advocats dels despatxos que no treballen en català per tal que tinguin més eines per incorporar aquesta llengua de manera progressiva a la seva feina.

D'acord amb aquest Pla, el Departament de Justícia ofereix a l'advocat que s'hi inscriu l'assessorament d'un tècnic lingüístic (dinamitzador), que dona un servei personalitzat mitjançant la traducció o correcció de documents i facilita informacions d'interès.

Els advocats inscrits en el Pla també reben el butlletí *Saps Què?*, que consisteix en uns apunts lingüístics que tracten diferents aspectes concrets de la llengua general o del llenguatge jurídic, especialment problemàtics, explicats d'una manera senzilla i amb un to informal, per mitjà d'un personatge que és qui presenta els temes i dona unitat al conjunt.

A banda de rebre aquest butlletí amb apunts lingüístics, els advocats inscrits en el Pla de qualitat també reben les informacions sobre les actualitzacions i les noves incorporacions al recull de legislació en català LexCat, del web del Departament de Justícia, on es pot trobar la normativa més important d'àmbit estatal traduïda al català. Tots els textos que conté aquest recull estan consolidats, s'actualitzen de manera permanent i mostren notes a peu d'article de les reformes que han tingut. LexCat és, sens dubte, una eina de consulta legislativa eficaç i accessible tant per al professional i operador jurídic com per a qualsevol usuari en general, cosa que fa que es converteixi en un element de referència dels professionals del dret que treballen en català, tant de l'àmbit públic com del privat.

Així mateix, el Departament de Justícia posa a disposició dels advocats un sistema de traducció automàtica de documents i ofereix el servei d'un tècnic lingüístic que, si l'advocat ho sol·licita, pot revisar o posteditar tota la documentació que es tradueix per aquests mit-

jans automàtics. Així mateix, aquest tècnic lingüístic també pot actuar per assessorar l'advocat en l'ús del traductor automàtic.

L'advocat que participa en el Pla es compromet a fer saber les necessitats que té de traduccions o correccions, el volum aproximat de documentació que li interessa que es revisi o tradueixi, el sistema que farà servir per fer arribar aquesta documentació, els terminis de lliurament en què li convé tenir la documentació a punt i totes les qüestions de caràcter pràctic per al desenvolupament del Pla. Finalment, els advocats inscrits en el Pla es comprometen a incorporar en el procés de treball els models de documents i les millores que proposi el tècnic lingüístic.

La durada del Pla és de sis mesos. Va començar l'1 de febrer de 2012 i ha d'acabar el 31 de juliol de 2012.

El total de despatxos inscrits actualment en aquest Pla és de 81, amb la distribució per col·legis següent:

Col·legi	Nombre d'advocats inscrits
Barcelona	17
Figueres	1
Girona	20
Granollers	7
Lleida	2
Manresa	7
Mataró	—
Reus	1
Sabadell	6
Sant Feliu de Llobregat	4
Tarragona	6
Terrassa	3
Tortosa	4
Vic	3
Total	81

TAULA I. Nombre de col·legis i despatxos inscrits en el Pla

Cursos de formació en llengua catalana i llenguatge jurídic

El Departament de Justícia ofereix cursos de nivells B, C i llenguatge jurídic per a advocats, procuradors, registradors i notaris gràcies als acords signats, amb l'opció, si es compleixen els requisits establerts en el funcionament del curs, d'accedir a l'examen oficial del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Els cursos es basen en un sistema d'autoaprenentatge, el seguiment del qual comporta una dedicació total de temps equivalent a 80 hores lectives, en els nivells B i C, i de 60 hores, en el de llenguatge jurídic. Cada alumne té assignat un tutor (tècnic lingüístic del

Departament de Justícia), que lliura cada setmana, per correu electrònic, les unitats didàctiques, corregeix els exercicis i resol per correu electrònic els dubtes que els alumnes plantegin. A més a més, es programen unes sessions presencials, de dues hores de durada, de repàs de les unitats treballades, l'assistència a les quals és voluntària.

El nombre total de professionals inscrits el 2012 és de 370, amb la distribució que podeu veure a la taula 2.

Els cursos de nivell B i C responen als continguts i objectius dels certificats de la Direcció General de Política Lingüística.

Pel que fa al curs de llenguatge jurídic, l'objectiu és assolir la capacitat de redactar els documents jurídics més usuals amb correcció, coherència i adequació al tipus de text i a la situació comunicativa, aplicant els criteris del llenguatge jurídic. El curs s'estructura amb unitats didàctiques, en les quals es tracten criteris de redacció, documents jurídics i judicials, terminologia i fraseologia específiques i determinades convencions. Cada unitat conté una part teòrica, àmpliament exemplificada, i exercicis per aplicar de manera progressiva els coneixements que es van adquirint. Al final de cada unitat hi ha la clau dels exercicis perquè cada alumne pugui corregir el que acaba de fer. En el curs es tracten els documents jurídics més rellevants: la definició, les característiques pròpies, l'estructura fixada d'acord amb uns criteris de coherència que afecten tota la documentació i un exemple il·lustratiu que al seu torn inclou un vocabulari de termes problemàtics, bé perquè presenten alguna particularitat o bé perquè es tradueix malament del castellà.

2.3 Observatori Català de la Justícia

A banda dels acords signats amb els diferents col·legis professionals, l'any 2010 es va constituir, en el marc de l'Observatori Català de la Justícia, un grup de treball sobre les llengües a Catalunya en l'àmbit de la justícia, en el qual s'analitza, es debat i es proposen actuacions que responguin als objectius següents:

- Millorar i desenvolupar el marc normatiu del català a l'Administració de justícia.
- Aconseguir que els integrants de l'Administració de justícia tinguin coneixements adequats i suficients per atendre oralment i per escrit la ciutadania en català.
- Vetllar perquè les oficines judicials comptin amb els instruments necessaris perquè puguin treballar en català de forma autònoma.
- Dur a terme mesures per fomentar l'ús del català als jutjats en les actuacions orals i escrites, i garantir els drets lingüístics de la ciutadania.

En aquest grup hi ha un representant de la judicatura, de la Fiscalia, dels secretaris judicials, dels notaris,

	B	C	Llenguatge jurídic	Total
Advocats	29	127	98	254
Procuradors	5	36	11	52
Registradors	9	3	—	12
Notaris	36	12	4	52
Total	79	178	113	370

TAULA 2. Nombre de professionals inscrits en els cursos durant el 2012

dels registradors de la propietat, de l'advocacia, de la procuradoria, de les universitats, del Consell General del Poder Judicial, del Gabinet Jurídic de la Generalitat, de la Direcció General de Política Lingüística i del Departament de Justícia, que és qui convoca les reunions.

En el marc d'aquest Observatori, el 13 de desembre de 2010 el Ple va aprovar un pacte per als usos de les llengües oficials en l'àmbit del dret, que va redactar el grup de treball, i es va decidir que els diferents components del grup n'havien de fer difusió en els seus àmbits respectius. Posteriorment, el Ple de 17 de novembre va aprovar recopilar un corpus de bones pràctiques per fer del català una llengua d'ús normalitzat en l'àmbit judicial i, per consegüent, garantir els drets lingüístics de la ciutadania que es relaciona amb l'Administració de justícia. Aquest recull de bones pràctiques està actualment en procés d'elaboració.

3 Conclusions

Cal valorar de manera molt positiva el fet que aquest nou impuls que s'està donant a les actuacions de normalització lingüística en l'àmbit de la justícia s'estigui fent de manera coordinada amb els diferents sectors professionals. La implicació i el compromís de totes les parts és la garantia més gran perquè s'obtinguin bons resultats.

Amb tot, és evident que cal recórrer molt camí encara. Cal que els professionals perdin la por a treballar en català i que a l'Administració de justícia es trenqui la inèrcia a fer-ho en castellà, però també cal que tinguem un marc normatiu que ens permeti que tot sigui més fàcil. Que aquest nou impuls que s'està donant a la normalització lingüística als jutjats es faci de manera conjunta amb tots els agents ja és un bon punt de partida perquè el català, com a llengua pròpia de Catalunya, estigui en la situació que li correspon. ✿